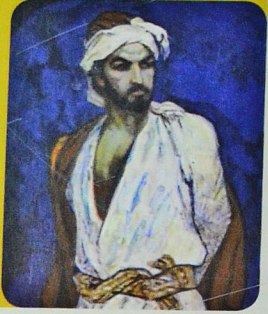

Yaradannın qoruduğu şair

Nəsimi hələ sağlığında əfsanələşmişdi. Bunun başlıca səbəbi onun Allahdan gələn yenilməz təbi və Yaradana xatir dönməz əqidəsi idi. Odu ki nə adı unuduldu, nə əşarı yaddan çıxdı. Ömrünü vətəni Azərbaycandan çox-çox uzaqlarda – Hələbdə bitirsə də ölümü belə, onu yenidən əfsanələşdirdi. Təkcə poetik dühası ilə deyil, cismani ölümü ilə də inandığı əqidəyi

sədəqət, ağrı-acıya dəyanət məktəbi oldu Nəsimi... O elə ömür elədi ki, 650 ildir ölüm onu öldürə bilmir!

Dünya malına gözünün ucu ilə baxmasa da, həqiqətdən qeyri heç bir iltiması olmasa da haqq sözdən qorxanlar daima onu hər yerdə aradırlar. Aradılar ki, doğruları hayqırın səsinə kəssinlər, misilsiz əşarını boğsunlar. Yəni var olanın var olduğunu onlar kimi deməyəni onlar kimi olmadığınca görə cəzalandırınsınlar. O isə əsla geri durmadı. Hayatın faniyini dərk etdiyi kimi ölümün də ən azı həyat qədər şirin olması kamilliyinə vadiğindəndir ki, müdam təhlükələrin üzərinə getdi, qorxub-çəkinmədi, rəmlərlə süslənmiş poetik dünyasına rəxnə düşməsinə qiymədi. Haqq sözünü dilinə, dərviş çomağını əlinə alıb hürufilərin arasında Div laqəbi ilə tanınan imperator Əmir Teymurun müvəqqəti düşərgə saldıdığı qədim Şabranə yollandı. Əmir də bu qorxmaz şairin, onu sözdən anlayacaq qədər zəkali sanıb, cəsarətlə hüzuruna gəlməsinə comərdcə cavab verdi: Teymurun bütün dünyada onu arayan xəfiyyələrindən yayınmağı bacararaq hökmdara yetişib bilməsi bu kəlam qəvvasını diqqətlə dindlədi, dediklərini anlamağa çalışdı və anladı da. Bildi ki, bu şair haqqə özü bildiyi kimi inanır və inandığına da insanları inandırmağa çalışır. Əmir fəhm elədi ki, öz şair ilhamının tüğyanı ilə çox ruhaninin yuxusuna haram çatmış bu qəzələn və qəsidənəvis Allaha asi deyil, Onun əşiqidir! Bəzi düşdü ki, bu həqiqət sərgərdanını qoruyan da, əslində, elə Xəliqin özüdür!.. Pasibanının Yaradannın özü olduğu kimsənəyə bəndə nə sədəmə toxundura bilər ki?! Çiğətay cəngavəri hökmdar bu həqiqəti də dərk elədi. Və... şir ürəkli Şirvan şairini sərbəst buraxdı. Buraxdı ki, öz ilahi məhəbbətini daha çox könülə nəqş edə bilsin, buraxdı ki, istədiyi yerdə, istədiyi kimi ölə, haqqə qovuşa bilsin. Bu, tarixdə ədaləti qədər əzəzilliyi ilə də iz salmış amansız döyüşlər cahangirinin, bəlkə də, ən humanist addımı idi!..

Həç kimsənin fəhm edə bilmədiyi Nəsimi sözü dövrənlərin fəvqində dayandığından zaman-zaman meydana çıxan zahidlər onu

unutdurmaq üçün kəsilməli barmaqları ilə çox hədyanlar yazsalar da şair sözü bu qaralıqlardan səhər şəhi kimi saf-şəffaf çıxdı, onların özləri isə söz selində cumculuq olub unuduldular. Allahın onun ruhunu və əşarını qoruyub-qollamasındandır ki, tez-tez istər qədim-qədim arxivlərdən, istərsə də şəxsi saxlanılardan ard-ardınca onun yeni qəzəl və qəsidələri, divanı tapıldı, çap olunub yayıldı, sevilib-sayıldı...

Seyid Əli İmadəddin Nəsiminin vətəni tərk edib həqiqət ardınca qürbətlərə üz tutduğu zamandan ta ölümünə qədərki vaxt kəsimi Azərbaycan insanı üçün həmişə yarisirli, yarımifik ehtimallarla dolu olub. Getdiy yerdə ailə qurubmu? Onun nəslindən qalanlar varmı? Məzarı haradadır? Bu və bu kimi suallar nəsimisevarları həmişə düşündürüb. Odu ki 1968-ci ildə Suriyada qayıdan şair Rəsul Rzanın "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetindəki "Cahana sığmayan şairin qərib məzarı" adlı məqaləsi aydın səmadə çaxan şimşək təsiri yaratdı. Həç demə Nəsiminin qəbri məlum imiş və həmvətənimiz Hələbdəki həmin qəbri ziyarət də edib!

Bəs Nəsiminin doğmaları qalıbmı? Bu sual da uzun zaman beynləri məşğul elədi. Mərhum dostum, bir vaxtlar xoş səsi ilə musiqi məclislerini rəvnaqlandırmış xanəndə Rafiq Əzizbəyli hər görüşümdə mütləq Nəsimi mövzusunda da toxunur, onun həyatından və şeiyyətdən maraqlı söhbətlər edirdi. "Nəinki Azərbaycanda, hətta bütün dünyada Nəsimini tam açmaqla alim yoxdur" iddiasını irəli sürən bu elmi adsız nəsimişünas onun bir neçə qəzəlini açmağa çalışdığı və hər dəfə də Quran surələrinə, Allah kəlamına gəlib çıxdığını söyləyirdi. Nəsiminin qəzəliyətini yaxşı bilən Rafiq Əzizbəyli bir dəfə, mənim nəzərimcə, çox cəsarətli mülahizə də bildirdi: "Bəzi fikirlərdən belə qənaət hasil olur ki, Nəsimi Allahı görüb!!!" Həşə, bu, beladirmi, deyilmi, onu yalnız Tanrının özü bilir. Böyük ehtimalla Nəsimi həmin məsələdən bəhs edərkən İslam Peyğəmbəri də insan olduğu üçün meracdan bütün başər kimi şairə də ruhani pay düşüyünü nəzərdə tutub. Lakin bu yerdə diqqəti Rafiq müəllimdən eşitdiyim daha iki məlumata yönəltməli təyirəm. O deyirdi ki, sovet dönəmində Azərbaycan jurnallarının birində Nəsiminin dərisi soyulduqdan sonra da bir neçə il yaşaması və qəzəllər yazması barədə məlumata rast gəlib. Səfər təəssüratlarından ibarət həmin məqalədə Nəsiminin Suriyada, Hələbdə qohumlarının olduğu da deyilmiş.

Bu dahi sufi-hürufi şairinin ömrünün son illəri ilə bağlı çoxsaylı suallar hələ qalsa da, Hələbdə qohumlarının mövcudluğu faktı doğrulandı. Özü də nə az, nə çox – düz 50 ildən sonra! Belə ki, ya vələlədən, ya vəyvelədən 2011-ci ildə Suriyada başlamış və Hələbdən də yan keçməmiş müharibə Azərbaycan insanını Nəsiminin qəbrinin taleyi və yəne onun qohumları ilə bağlı suallara

köklədi. Bu yerdə "Modern.az" saytının aməkdaşının böyük çətinlik çəkərək Azərbaycanın Livandakı səfirinin köməyi ilə Nəsiminin qohumu Başşar Nəsimi bin Əhməd Cəvdət Nəsimi ilə telefonla etdiyi və 28 yanvar 2019-cu ildə yayımlanmış söhbətin bir hissəsini oxucularımızın diqqətinə çatdırıq:

– **Başşar bəy, Azərbaycan Respublikasında 2019-cu il "Nəsimi ili" elan olunub. Ustad Nəsiminin qohumu olaraq, rəsmi sərəncamla bağlı fikirlərinizi bilmək istərdik.**

– Bu ideyanın həyata keçdiyini eşidəndə çox sevindik. Mən və bir neçə qohumum 2018-ci ilin 26 sentyabrında Bakıda keçirilən "Nəsimi festivalı"na qatılmışdıq. O qədər böyük qonaqpərvərliklə qarşılaşmışdıq ki, sözlə ifadə edə bilmirəm. Biza göstərdikləri qonaqpərvərliyə və doğma münasibətə görə Azərbaycan hökumətinə və ölkə Prezidenti, zati-aliləri, cənab İlham Əliyevə dərin təşəkkürümüzü bildirik. Həmçinin ölkənizə gediş-gəliş prosedurlarını bizim üçün asanlaşdırdıqlarına görə Azərbaycanın Beyrutdakı səfiri cənab Ağasəlim Şükürova, konsul Şahin bəy, qonaqpərvərliyinə və böyük yardımlarına görə isə Cavid bəyə də təşəkkür edirik.

Onu da əlavə edim ki, Bakıda olduğumuz müddətdə – ötən il sentyabrın 30-da anam Qala adlı yerdə rəhmətə getdi. Anamı tabutla təmin edib, nəşin Hələbə göndərilməsinə və burada dəfn olunmasına yardım göstərdik. Azərbaycanda 2019-cu ilin "Nəsimi ili" elan olunması barədə rəsmi sərəncamı alqışlayırıq!

– **2011-ci ilin martında Suriyada başlanan müharibə zamanı Nəsiminin məqbərəsinin də terrorçular tərəfindən dağıldığı deyilir. Hazırda məzarın vəziyyəti necədir?**

– Burada müharibədir – bir dəhşətdir ki, özüni hər yerdə göstərir. Ona görə də deyə bilərik ki, bəli, müharibənin dəhşətləri İmadəddin Nəsiminin məzarından da yan keçməyib. Amma biz bütün gücümüzlə Nəsiminin məqbərəsinə qoruyuruq. Ümumən nə məqbərə tanınmaz vəziyyətdədir, nə də problem yoxdur demək olmaz. Bir qədər geniş məlumat vermək istərdim.

Həmin yerdə təkcə Nəsiminin məzarı yerləşir. Nəsiminin ən yaxınlarının da məzarı ordadır. Mənim atamın qəbri də Nəsimi məqbərəsindədir. Müharibənin ən qızgın vaxtlarında görüldük ki, terrorçular məqbərəni, onun ətrafındakı qəbirləri dağıtmaq istəyirlər. Hazırda məqbərə və ətrafdakı məzarlarda qatlar,

dağıntılar var. Biz Nəsimi məqbərəsindəki məzarların hamısının qeydinə qalır, onları mühafizə etməyə çalışırıq.

– **Dediniz ki, Nəsiminin bütün qohumlarının məzarı ordadır. Konkret olaraq məzarların üzərində qeydlər varmı?**

– Bu bölgədə döyüşlər gedib. Ona görə dəqiq siyahı yoxdur ki, kimlərin qəbri var. Amma orada, əsasən, bizim ailənin, Nəsiminin ailəsinin, mənim atam, babam, əmilərim və digər qohumların məzarlarıdır. Əlavə olaraq orada osmanlılar zamanında Hələbin vəlisi olmuş Şəxsin həyat yoldaşının da qəbri var.

– **Müharibədən sonrakı Suriya bizə çox qorxulu və təhlükəli**

görünür. Maraqlıdır, Nəsiminin məzarını ziyarət edənlər olurmu?

– Əlbəttə. Əvvəlki kimi kütləvi olmasa da, məzarı ziyarət edənlər olur. Hətta ziyarət edənlər arasında azərbaycanlılara

da rast gəlmək mümkündür. Şübhəsiz ki, xəbərlərdən də bildiyiniz kimi, müharibə şəhərin ətrafında, digər yerlərdə hələ də davam edir.

– **Dağılmış məzarlığın bərpası mümkündürmü?**

– Məzarlığın təmir xərcləri çox yüksəkdir. Müharibədən əvvəl Azərbaycanın Suriyada səfirliyi mövcud idi. Ozamankı səfir Mahir Əliyev təmir xərclərinin mütləq qarşılanacağını söyləmişdi. Vəziyyət bir qədər sakitləşəndən sonra bunun mümkün olacağını demişdi. Təəssüf ki, hazırda Azərbaycanın burada səfirliyi yoxdur. Nəsiminin qohumları olaraq biz, təmir xərclərini tam qarşılaya bilmirik. Vəziyyətimiz bəllidir. Bu ilin 9 yanvarında qardaşım vəfat edib. Qardaşımın məzara nəzarət etmə əhdəlikləri mənə keçib. Biz öz həsbabımıza bu məzarlığın yüngülvarı təmiri qərarına gəldik və edirik.

– **Suriyalılar Nəsimini Azərbaycan şairi kimi qəbul edirlərmə?**

– Əlbəttə. Onu Azərbaycanın sufi şairi kimi tanıyırlar. Məlumdur ki, şair İmadəddin Nəsimi Allahın saleh qullarından və övlətlərindəndir.

Bax belə... Həmin müsahibə virtual anginliklərdə cövlən edərkən, zaman-zaman digər görkəmli insanlarımızla bağlı səsləndirilmiş fikri yəne eşidəsi olduq. Nəsiminin məzarı Azərbaycana köçürülsün! Niyə? Məgər hələblilər, şairin oradakı qohumları həmin məzara azmı ehtiram bəsləyirlər? Sual ritorik, cavabı da hər kəsə məlumdur. Azərbaycan dühasının daşıyıcıları olan Lütfi Zadə, Cavad Heyət burada dəfn olunmaq istədilər, biz də onları vətən torpağına gömdük. Amma gərdişi-dövrəndan ayrı-ayrı məmləkətlərdə uyuyan fikir və əməl nəhənglərimizə toxunmayaq, möhtərəmlər! Qoy Məhəmməd Əmin Rəsulzadə Ankarada, Fətəli xan Xoyski Tbilisidə, Əlimərdan bəy Topçubaşov Parisdə, Nəriman Nərimanov Moskvada yataraq Azərbaycan siyasi və mədəni düşüncəsinin mənəvi səfirləri kimi qalsınlar, öləndən sonra da canlarından artıq sevdikləri Vətənin xidmətində durmaq fərsətindən məhrum olmasınlar. Elə ruhu həmişə bizimlə olan Nəsiminin qəbri də Hələbdə qalsın. Zira:

"Ay ilə Günəş Yer in heyranıdır,
Müşk ilə anbar saçın tarxanıdır.
Çün Nəsimi ələmin sultanıdır,
Dövr onun, dövrən onun dövranıdır!"

Şökrət Salimov,
jurnalist

694217